

لا اله الا الله

دانشگاه تربیت معلم
دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی
گروه مطالعات برنامه درسی

پایان نامه:

جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد رشته تحقیقات آموزشی

عنوان:

ارزیابی درونی کیفیت گروه تکنولوژی آموزشی دانشگاه
تربیت معلم تهران

استاد راهنما:

دکتر عزت الله نادری

استاد مشاور:

دکتر محمد عطاران

پژوهشگر:

حیدر کریمیان

اسفند ۱۳۸۷

۱۱۳۴۲۱

۱۳۸۸ / ۳ / ۱

تربیت معلم
دانشگاه تهران

دانشگاه تربیت معلم تهران
دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی
گروه مطالعات برنامه درسی

این پایان نامه تحت عنوان « ارزیابی درونی کیفیت گروه تکنولوژی آموزشی دانشگاه تربیت معلم تهران » به منظور اخذ درجه کارشناسی ارشد رشته تحقیقات آموزشی توسط آقای حیدر کریمیان تهیه و تدوین گردیده است و در جلسه مورخ ۱۳۸۷/۱۲/۱۴ در حضور هیأت داوران پس از دفاع با درجه «عالی» و نمره «۱۸/۷۵» پذیرفته شد.

استاد راهنما: دکتر عزت الله نادری

استاد مشاور: دکتر محمد عطاران

داور داخلی: دکتر غلامرضا حاج حسین نژاد

داور خارجی: دکتر نعمت الله موسی پور

مدیر گروه مطالعات برنامه درسی و

نماینده تحصیلات تکمیلی

دکتر محمد عطاران

تشکر و قدردانی

«سپاس خدای را عز و جل که طاعتش موجب قربت است و به شکر اندرش مزید نعمت»

بدین وسیله از زحمات بی شائبه استاد راهنمای گرانقدر جناب آقای دکتر عزت الله نادری و نیز استاد محترم مشاور جناب آقای دکتر محمد عطاران که صمیمانه در انجام این تحقیق مرا یاری رساندند و راهنمایی های ایشان همواره روشنگر راه من بوده و خواهد بود، کمال تقدیر و تشکر را دارم. هم چنین از زحمات اساتید بزرگوار جناب دکتر نعمت الله موسی پور و دکتر غلامرضا حاج حسین نژاد که داوری تحقیق بنده را برعهده گرفتند و با ارائه راهکارهای مناسب مرا در ارائه کاری بهتر یاری رساندند، کمال سپاسگزاری را دارم.

از اساتید ارجمند جناب آقای دکتر علیرضا کیامنش و دکتر ولی الله فرزاد که در انجام این تحقیق مرا مورد راهنمایی های ارزنده خویش قرار دادند کمال تشکر را دارم.

از کلیه اساتید گروه تکنولوژی آموزشی به ویژه جناب آقای دکتر منصوریان و جناب آقای دکتر رستگار پور که با نهایت حوصله و دقت با بنده همکاری داشتند کمال تشکر را دارم.

سپاس از خانواده ام که با بردباری و مهربانی به من این فرصت را دادند که با آرامش خاطر به تحقیق پردازم و در تمامی لحظات حامی و پشتیبان من بودند.

از زحمات بی دریغ آقای نامداری پژمان که همراهی دلسوز و مشاوره دانا برای اینجانب بوده اند بسیار متشکرم.

در پایان از کلیه دوستانی که در انجام این تحقیق به بنده کمک کردند نهایت تشکر و قدردانی را دارم.

تقدیم به

روح پرفتوح مادرم که هرگز یادش از خاطر من نمی رود

پدرم

که الگوی ایثار و گذشت است

و تمام اعضای خانواده ام

چکیده

هدف این پژوهش ارزیابی درونی کیفیت گروه تکنولوژی آموزشی دانشگاه تربیت معلم تهران است. برای بررسی وضعیت گروه پنج سؤال پژوهشی زیر مطرح گردید: ۱- اهداف گروه تکنولوژی آموزشی دانشگاه تربیت معلم تهران کدامند؟ ۲- کیفیت درون‌دادهای گروه از چه وضعیتی برخوردار است؟ ۳- کیفیت عوامل فرایندی گروه از چه وضعیتی برخوردار است؟ ۴- کیفیت عوامل برون‌دادی گروه از چه وضعیتی برخوردار است؟ ۵- وضعیت موجود گروه در مقایسه با وضعیت مطلوب چگونه است؟ نمونه آماری مورد مطالعه در این پژوهش شامل مدیر گروه، اعضای هیأت علمی، دانشجویان، دانش‌آموختگان، کارفرمایان دانش‌آموختگان و مسئول کتابخانه می باشد. روش تحقیق از نوع توصیفی است و از روش آمار توصیفی برای تجزیه و تحلیل داده‌ها استفاده شده است. در این تحقیق ۷ عامل، ۴۰ ملاک و ۱۲۴ نشانگر تدوین شده است. برای پاسخگویی به سؤال اول اهداف در سه حوزه آموزشی، پژوهشی و خدمات تخصصی تدوین و سپس در سه مرحله درون‌داد، فرایند و برون‌داد خرد شد. برای پاسخگویی به سؤالات (دوم، سوم و چهارم) پس از گردآوری و تجزیه و تحلیل اطلاعات نتایج کلی زیر برای عوامل در نظر گرفته شده بدست آمد: در رشته تکنولوژی آموزشی هر هفت عامل مدیریت و ساختار سازمانی، هیأت علمی، دانشجویان، امکانات و تجهیزات آموزشی، فرایند تدریس و یادگیری، دوره های آموزشی و دانش‌آموختگان دارای وضعیت "نسبتاً مطلوب" و در رشته کتابداری عوامل ساختار سازمانی و مدیریت، امکانات و تجهیزات آموزشی، دوره های آموزشی و دانش‌آموختگان دارای وضعیت "نسبتاً مطلوب" و عوامل هیأت علمی، دانشجویان و فرایند تدریس و یادگیری دارای وضعیت "مطلوب" است. در رشته تکنولوژی آموزشی کلیه عوامل با وضعیت مطلوب فاصله دارد و در رشته کتابداری عوامل ساختار سازمانی و مدیریت، امکانات و تجهیزات آموزشی، دوره های آموزشی و دانش‌آموختگان با وضعیت مطلوب فاصله دارد.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول: طرح تحقیق
۲ مقدمه
۴ تعریف مسأله تحقیق
۷ اهداف
۷ هدف کلی
۷ اهداف ویژه
۷ سئوالات تحقیق
۸ ضرورت و اهمیت موضوع تحقیق
۹ روش تحقیق
۹ محدودیت های تحقیق
۱۰ تعریف واژه ها و اصطلاحات
	فصل دوم: ادبیات و پیشینه پژوهش
۱۴ مقدمه
۱۵ سیر تحول مفهوم ارزشیابی آموزش آموزشی
۱۷ مفهوم ارزشیابی
۱۹ اهداف ارزشیابی
۲۰ الگوهای ارزشیابی آموزشی و دسته بندی آنها
۲۲ - الگوی ارزشیابی هدف مدار
۲۳ - الگوی ارزشیابی مدیریت گرا
۲۴ - الگوی ارزشیابی هدف- آزاد
۲۴ - الگوی مبتنی بر نظر خبرگان
۲۵ - الگوی مبتنی بر مدافعه
۲۵ - الگوی اجرای عمل
۲۵ - الگوی طبیعت گرا و مشارکتی
۲۶ - الگوی اعتبار سنجی
۲۷ اعتبار سنجی چیست
۳۰ اهداف اعتبار سنجی
۳۲ انواع اعتبار سنجی
۳۲ مراحل اعتبار سنجی
۳۳ مزایای اعتبار سنجی
۳۴ معایب اعتبار سنجی
۳۵ ارزیابی درونی
۳۷ اهداف ارزیابی درونی

۳۸ارزیابی بیرونی
۳۹مفهوم کیفیت و تاریخچه آن
۴۱مفهوم کیفیت در آموزش عالی
۴۴تضمین کیفیت در آموزش عالی
۴۶ارزشیابی کیفیت در آموزش عالی
۴۷سابقه علمی پیشینه تحقیق در داخل و خارج از کشور
۵۳نتیجه گیری
فصل سوم: روش شناسی پژوهش	
۵۴مقدمه
۵۴روش تحقیق
۵۴جامعه آماری
۵۵حجم نمونه و روش نمونه گیری
۵۷ابزار جمع آوری اطلاعات
۵۸ویژگیهای فنی ابزار اندازه گیری(اعتبار و پایایی)
۵۹روش اجرای مطالعه
۶۱تعیین عوامل مورد ارزیابی
۶۲تعیین ملاک ها و نشانگرهای مربوط به هر عامل
۷۱مشخص کردن نوع داده ها و تدوین ابزار اندازه گیری
۷۱تدوین گزارش ارزیابی درونی
۷۱روش تجزیه و تحلیل اطلاعات
فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده ها	
۷۷مقدمه
۷۷سؤال اول(اهداف گروه تکنولوژی آموزشی)
۸۱سؤال دوم (رشته تکنولوژی آموزشی)
۸۷سؤال سوم (رشته تکنولوژی آموزشی)
۹۷سؤال چهارم(رشته تکنولوژی آموزشی)
۱۰۰سؤال پنجم (رشته تکنولوژی آموزشی)
۱۰۰سؤال دوم (رشته کتابداری)
۱۰۶سؤال سوم(رشته کتابداری)
۱۱۶سؤال چهارم(رشته کتابداری)
۱۱۹سؤال پنجم(رشته کتابداری)
فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری	
۱۲۰مقدمه
۱۲۱بحث و نتیجه گیری

۱۲۹	پیشنندهای اجرایی.....
۱۳۰	پیشنهادهای کاربردی.....
۱۳۱	محدودیت های پژوهش
	فهرست منابع و مآخذ.....

فهرست جدول ها

شماره	عنوان	صفحه
۳-۱	عوامل، ملاک ها و نشانگرهای به کار گرفته شده.....	۶۴
۳-۲	خلاصه عوامل مورد اجرا.....	۶۶
۴-۱	عامل ساختار سازمانی و مدیریت در درونداد در رشته تکنولوژی آموزشی.....	۸۲
۴-۲	عامل هیأت علمی در درونداد در رشته تکنولوژی آموزشی.....	۸۳
۴-۳	عامل دانشجویان در درونداد در رشته تکنولوژی آموزشی.....	۸۴
۴-۴	عامل امکانات و تجهیزات آموزشی در درونداد در رشته تکنولوژی آموزشی.....	۸۶
۴-۵	وضعیت کلی رشته تکنولوژی آموزشی در درونداد.....	۸۷
۴-۶	عامل ساختار سازمانی و مدیریت در فرایند در رشته تکنولوژی آموزشی.....	۸۹
۴-۷	عامل هیأت علمی در فرایند در رشته تکنولوژی آموزشی	۹۱
۴-۸	عامل دانشجویان در فرایند در رشته تکنولوژی آموزشی.....	۹۲
۴-۹	عامل فرایند تدریس یادگیری در مرحله فرایند در رشته تکنولوژی آموزشی.....	۹۳
۴-۱۰	عامل دوره های آموزشی در مرحله فرایند در رشته تکنولوژی آموزشی.....	۹۵
۴-۱۱	وضعیت کلی رشته تکنولوژی آموزشی در مرحله فرایند.....	۹۶
۴-۱۲	عامل دانش آموختگان در مرحله برونداد در رشته تکنولوژی.....	۹۸
۴-۱۳	ملاک آثار و تألیفات در مرحله برونداد در رشته تکنولوژی آموزشی.....	۹۹
۴-۱۴	وضعیت کلی رشته تکنولوژی آموزشی در مرحله برونداد.....	۱۰۰
۴-۱۵	عامل ساختار سازمانی و مدیریت در درونداد رشته کتابداری.....	۱۰۱
۴-۱۶	عامل هیأت علمی در درونداد در رشته کتابداری.....	۱۰۲
۴-۱۷	عامل دانشجویان در درونداد در رشته کتابداری	۱۰۳
۴-۱۸	عامل امکانات و تجهیزات آموزشی در درونداد در رشته کتابداری.....	۱۰۵
۴-۱۹	وضعیت کلی رشته کتابداری در درونداد.....	۱۰۶
۴-۲۰	عامل ساختار سازمانی و مدیریت در فرایند در رشته کتابداری.....	۱۰۸
۴-۲۱	عامل هیأت علمی در فرایند در رشته کتابداری.....	۱۱۰
۳-۲۲	عامل دانشجویان در فرایند در رشته کتابداری.....	۱۱۱
۴-۲۳	عامل فرایند تدریس یادگیری در مرحله فرایند در رشته کتابداری	۱۱۳
۴-۲۴	عامل دوره های آموزشی در مرحله فرایند در رشته کتابداری.....	۱۱۴

۱۱۶وضعیت کلی رشته کتابداری در مرحله فرایند.....	۴-۲۵
۱۱۷عامل دانش آموختگان در مرحله برونداد در رشته کتابداری.....	۴-۲۶
۱۱۸ملاک پژوهش، آثار و تألیفات اعضای گروه.....	۴-۲۷

فهرست نمودارها

شماره	عنوان	صفحه
نمودار ۲-۱تاریخچه کیفیت در جهان.....	۴۰
نمودار ۳-۱مراحل تدوین اهداف گروه تکنولوژی آموزشی.....	۶۱

فصل يكم :

طرح تحقيق

مقدمه

نظام آموزش عالی به عنوان بخشی از نظام آموزشی هر کشور نقش حساس و مهمی در توسعه ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی دارد. دلایل ایجاد و تأسیس آموزش عالی؛ تربیت نیروی انسانی متخصص، تولید علم یا پژوهش و عرضه خدمات تخصصی به جامعه می باشد. بنا به نظر متخصصان سه مورد مذکور سه مأموریت یا رسالت اصلی آموزش عالی محسوب می شود (صادقی، ۱۳۸۳). در حال حاضر همه کشورها برای تحقق این اهداف و قرار گرفتن در مسیر توسعه هزینه های زیادی را صرف می کنند و هم چنین درصد زیادی از نسل جوان جوامع مشغول به تحصیل هستند. در کشور ما هم وضعیت به همین روال است، آموزش عالی از لحاظ کمی، افزایش مراکز آموزشی و تعداد دانشجوی رشد قابل توجهی داشته است. با توجه به اهمیت رشد نظام آموزشی در چرخه توسعه جامعه و صرف هزینه زیاد و درگیر شدن درصد بالایی از جمعیت جوان جامعه در بحث آموزش و یادگیری، آموزش عالی ملزم است جامعه و مردم را متقاعد کند، شفاف و پاسخگو باشد و در جهت تولید دانش و پیامدهای اثر بخش فعالیت کند.

گوهاردجا^۱ یکی از مسائل مهم آموزش عالی در شرایط کنونی را مسأله کیفیت^۲ می داند و معتقد است کیفیت یکی از ارکان مهم و حیاتی آن محسوب می شود که به صورت غیر مستقیم نیز تأثیر به سزایی بر سرنوشت کشور دارد، چرا که کیفیت می تواند به عنوان ترکیبی از کارایی، بهره وری، اثربخشی، پاسخگویی توان نوآوری وضعیت آموزشی بیان شود (فرخ نژاد ۱۳۸۴).

کیفیت یکی از مسائلی است که هر کس از دیدگاه خود به آن می پردازد و دیدگاه یک فرد نسبت به کیفیت با افراد دیگر ممکن است تفاوت داشته باشد و دیدگاه واحدی در مورد کیفیت وجود ندارد.

برنامه ریزان آموزشی برای تضمین کیفیت در آموزش عالی بایستی راهبردها و برنامه های خاصی را تدوین کنند و در بهبود و ارتقاء آن بکوشند. بدون شک بررسی کیفیت وضعیت موجود و تلاش و برنامه ریزی جهت رسیدن به وضعیت مطلوب مستلزم سنجش ارزشیابی است. به عبارت دیگر تلاش برای بهبود کیفیت نظام های آموزش عالی موجب کاربرد وسیع رویه های ارزشیابی در نظام آموزش عالی می شود. (بازرگان، ۱۳۸۶) ارزشیابی را یک نظام فرعی از نظام آموزشی تلقی کرده

1- Guhardja

2- Quality

است و معتقد است این نظام فرعی جهت ارائه بازخورد^۱ برای بهبود فعالیتهای آموزشی استفاده می شود تا نسبت به کارآمدی و کیفیت این فعالیت ها اطمینان حاصل شود.

کرانباخ^۲ ارزشیابی را جمع آوری و استفاده از اطلاعات جهت تصمیم گیری در مورد یک برنامه آموزشی می داند به عقیده وی هر گونه تصمیم گیری و اظهار نظر در مورد برنامه بایستی بر اساس اطلاعات جمع آوری شده صورت بگیرد. برای انجام عمل ارزشیابی الگوهای زیادی ارائه شده است، برای مثال هاوس^۳ (۱۹۸۳، نقل از بازرگان ۱۳۸۶) الگوهای ارزشیابی را به هشت دسته تقسیم بندی کرده است:

(۱) الگوهای هدفگرا (۲) الگوهای مدیریت گرا (۳) الگوی هدف-آزاد (۴) الگوی مبتنی بر نظر خبرگان (۵) الگوی اعتبار سنجی (۶) الگوی مبتنی بر مدافعه (۷) الگوی اجرای عمل (۸) الگوی طبیعت گرا.

طبق تجارب ملی و بین المللی استفاده از الگوی اعتبار سنجی برای ارزیابی مؤسسات آموزشی کاربرد بیشتری داشته است. الگوی اعتبار سنجی ابزار یا فرایندی است که یک سازمان یا مؤسسه غیر دولتی به وسیله آن یک مؤسسه آموزشی یا برنامه ای را مورد ارزیابی و تأیید و تصدیق قرار می دهد هدف از این نوع ارزشیابی افزایش کیفیت مؤسسات آموزشی است (سیامک مهجور، ۱۳۷۶).

الگوی اعتبار سنجی از دو قسمت تشکیل می شود: الف) ارزیابی درونی و ب) ارزیابی بیرونی
ارزشیابی درونی مرحله اول الگوی اعتبار سنجی است. در فرایند ارزشیابی درونی اهداف و رسالت های آموزش عالی ارزیابی می شود و میزان تحقق اهداف مورد نظر سنجیده می شود. ارزیابی درونی به اعضای سیستم مورد نظر نشان می دهد چه میزان با وضعیت مطلوب فاصله دارند و چه برنامه ریزی های برای رسیدن به اهداف و بهبود کیفیت بایستی مورد توجه قرار گیرد. ارزیابی بیرونی بعد از انجام ارزیابی درونی صورت می پذیرد و به وسیله هیأت همگنان (هیأت بازدید کننده خارج نظام) به عمل می آید و نتیجه ارزیابی درونی را بررسی می کند (سیاری و همکاران، ۱۳۸۵، ص ۱۲).

به طور کلی ارزشیابی بسته به هدف عامل ارزشیابی برای مقاصد مختلفی به کار برده می شود. در زمینه آموزش عالی مطلوب ترین هدف آن آگاهی از وضعیت موجود و میزان فاصله آن با وضعیت مطلوب پدیده یا موضوع مورد ارزشیابی می باشد. بدین وسیله می توان با استفاده از نتایج حاصل از فرایند ارزشیابی با یک برنامه منسجم و هدفمند به بهبود وضعیت موجود کمک کرد و از امکانات و

1- feedback

2 - Cronbach

3- House

منابع موجود برای رسیدن به وضعیت مطلوب سود جست. با توجه به رویکرد سیستمی هر نظام آموزشی شامل مجموعه ای از عوامل درونداد، فرایند و برونداد می باشد که برای تحقق اهداف معینی استقرار می یابد. این اهداف در صورتی تحقق پیدا خواهد کرد که عوامل مورد نظر از اولین مرحله تا مرحله پایانی یا برونداد مورد ارزیابی قرار گیرد.

تعریف مسأله تحقیق

آموزش عالی به عنوان مرکز توسعه دانش و پژوهش و هم چنین فضایی برای رشد خلاقیت و نوآوری و عامل پیشرفت جوامع یکی از با ارزش ترین نهاد هایی است که جامعه در اختیار دارد. آموزش عالی از یکسو وظیفه حفظ و انتقال میراث فرهنگی و رشد و توسعه آن و از سوی دیگر پاسخگویی به نیاز های جامعه خویش و توسعه نیروی انسانی را برعهده دارد.

آراسته (۱۳۸۲) معتقد است: «توسعه آموزش و پرورش و آموزش عالی از منابع اصلی پیشرفت اقتصادی، اجتماعی، سیاسی کشورها به شمار می روند، دانش آموختگان دانشگاه هدایت دولت و جامعه، تقویت فرهنگ، ابداع، نوآوری، مدیریت فناوری های نوین، صنعت و بازرگانی و امنیت ملی یک کشور را به عهده دارند. از این رو برای توسعه اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی بیش از هر چیز رشد و توسعه نیروی انسانی مد نظر بوده است».

در کلیه کشورهای جهان آموزش عالی وظیفه تربیت نیروی انسانی کارآمد، تولید علم، توسعه دانش و انتقال میراث فرهنگی را به عهده دارد و هدفش اینست که نیروی مورد نیاز در بخش صنعت، کشاورزی، آموزش و پرورش، پزشکی و... را تربیت کند. به منظور دستیابی به اهداف مذکور در طی دو دهه اخیر آموزش عالی در ایران رشد سریعی داشته است. این رشد هم از نظر افزایش مراکز آموزش عالی و تشکیلات ساختاری و هم از نظر افزایش تعداد دانشجو می باشد. به طوری که طی دو دهه تعداد دانشجویان کشور از ۱۸۰۰۰۰ به ۱۳۷۵۰۰۰ نفر رسیده است (پزشکی راد و محتشم، ۱۳۷۹). ولی در مقابل رشد کمی مراکز آموزش عالی و تعداد دانشجو به رشد عوامل کیفی آن کمتر توجه شده است. بدین صورت، حجم جامعه دانشجویی رشدی سریع یافته اما همزمان با این افزایش سایر عوامل آموزشی از جمله هیأت علمی، امکانات آموزشی و پژوهشی از رشدی هماهنگ با رشد جمعیت دانشجویی بهره مند نبوده اند (بازرگان و همکاران، ۱۳۷۹).

بسیاری از دانشمندان معتقدند توجه بیش از حد به کمی سازی در آموزش منجر به بحرانی بنام کیفیت شده است (رابرتسون^۱، ۱۹۸۹ ترجمه بهروان ۱۳۷۲). «کیفیت نظام های آموزش عالی از جمله دغدغه هائی است که در دو دهه اخیر بیش از پیش در اغلب کشور های جهان مورد توجه قرار گرفته است» (بازرگان و حسینی، ۱۳۸۲). بنا به اعتقاد بسیاری از صاحب نظران آموزش عالی وارد دوران جدیدی شده است که «رقابت»^۲ و «کیفیت»^۳ مشخصه های اصلی آن محسوب می شوند. فینگوم^۴ که از پایه گذاران نظریات مدیریت کیفیت^۵ محسوب می شود، معتقد است کیفیت آموزش عالی کلیدی در «رقابت پنهان»^۶ در بین کشور هاست. (صالح اولیاء، ۱۳۷۷)

کیفیت آموزشی^۷ پدیده ای است که تعاریف گوناگونی از آن صورت گرفته است، طبق تعریف «شبکه بین المللی نهادهای تعیین کیفیت در آموزش عالی»^۸ کیفیت نظام آموزشی عبارت است از میزان تطابق وضعیت موجود با یکی از حالت های زیر الف) استانداردها (معیارهای) از قبل تعیین شده؛ ب) رسالت، هدف و انتظارات. بر اساس دیدگاه سیستمی هر نظام آموزشی شامل سه عامل درونداد، فرایند و برونداد است. بنابراین نظام های آموزشی باید تلاش نمایند تا کیفیت دروندادها، فرایند و برونداد های خود را بالا برند که یکی از راه های ارتقای کیفیت ارزیابی آموزشی^۹ است (بازرگان و همکاران، ۱۳۷۹). به عبارت دیگر اگر آموزش عالی بخواهد به کیفیت مورد نظر دسترسی پیدا کند بایستی کلیه عناصر نظام آموزشی با توجه به الگوی عناصر سازمانی به طور مستمر مورد ارزیابی قرار گیرند. برای انجام ارزیابی آموزشی الگوهای مختلفی توسط صاحب نظران ارائه شده است؛ تقسیم بندی که توسط کیامنش (۱۳۸۳) صورت گرفته الگوها را به سه دسته تقسیم می کند: الگوهای تحقق یافتن هدفها^{۱۰} که میزان دسترسی به اهداف را تعیین می کند یا الگوی تسهیل در تصمیم گیری^{۱۱} که به منظور کمک به تصمیم گیری برنامه ریزان و مسئولان آموزشی شکل گرفته و الگوهای قضاوتی^{۱۲}، که

1 -Robertson

2 -Competition

3 -Quality

4 -fingum

5 -Quality management

6 -Hidden competition

7 -educational quality

8 -International Network of Quality Assurance in higher education (INQAAHE)

9- Educational Evaluation

10 -Goal attainment models

11 -Decision facilitation model

12 -Judgmental model

این الگوها دارای دو بعد قضاوتی می باشند: قضاوت بر اساس ملاک های درونی و قضاوت بر اساس ملاک های بیرونی.

از جمله الگوهای که برای ارزشیابی نظام آموزش عالی به کار گرفته می شود الگوی اعتبارسنجی^۱ است که این الگو طبق تقسیم بندی کیامنش جزء الگوهای قضاوتی می باشد. «سابقه ارزشیابی آموزشی در جهان نشان می دهد که این الگو از قدیمی ترین پیشینه برخوردار است» (اسکریون^۲، ۱۹۹۷، ترجمه بازرگان ۱۳۸۶). الگوی اعتبارسنجی از دو قسمت تشکیل می شود: ارزیابی درونی و ارزیابی بیرونی. به وسیله ارزیابی درونی، کیفیت عوامل تشکیل دهنده نظام (برنامه، سازمان یا موسسه) به وسیله خود اعضای تشکیل دهنده نظام ارزیابی می شود. پس از انجام ارزیابی درونی که مرحله اول الگوی اعتبارسنجی است می توان به انجام ارزیابی بیرونی پرداخت.

طبق تحقیقی که بازرگان (۲۰۰۰) انجام داده، نتایجش نشان می دهد که ارزشیابی درونی یک ابزار نوید بخش در کمک به اعضای دانشکده می باشد تا برای رسیدن به اهداف دانشکده مؤثرتر عمل و کیفیت و مناسبت را حفظ کنند.

الگوی ارزیابی درونی در نظام آموزش عالی ایران مورد توجه قرار گرفته و تحقیقات مختلفی در این زمینه انجام گرفته است از جمله می توان به کیذوری (۱۳۷۹)، محمدی (۱۳۸۱)، یادگارزاده (۱۳۸۱)، زین آبادی (۱۳۸۳)، احمدی (۱۳۸۳)، فرخ نژاد (۱۳۸۴) اشاره کرد.

بنابراین باتوجه به آنچه بیان شد اهمیت کیفیت در نظام آموزش عالی در حال حاضر بیش از پیش احساس می شود. دانشگاهها و گروههای آموزشی نیاز دارند برای آگاهی از کیفیت وضعیت موجود، توان رقابت در دنیای صنعتی و بازدهی بیشتر به ارزیابی از خود بپردازند.

حال سؤال اساسی که این پژوهش با آن روبروست این است که کیفیت آموزشی گروه تکنولوژی آموزشی دانشگاه تربیت معلم در ارتباط با هدفها و انتظارات از چه وضعیتی دارد؟ سپس در این تحقیق سعی می شود که کیفیت عوامل تشکیل دهنده نظام آموزشی گروه تکنولوژی آموزشی به وسیله خود اعضای تشکیل دهنده گروه (اعضای هیأت علمی، دانشجویان، دانش آموختگان، کارکنان و کارفرمایان) ارزیابی شود تا اعضای گروه نسبت به قوت ها و ضعف های خود آگاهی بیشتری پیدا کنند.

اهداف اجرای طرح

هدف کلی :

- ارزیابی درونی کیفیت گروه تکنولوژی آموزشی دانشگاه تربیت معلم تهران
- ارائه پیشنهادهای لازم برای بهبود کیفیت وضعیت موجود

اهداف ویژه:

- ۱- تدوین و تصریح اهداف گروه تکنولوژی آموزشی دانشگاه تربیت معلم تهران
- ۲- ارزیابی کیفیت عوامل دروندادی گروه (هیأت علمی، دانشجویمان، مدیرگروه، امکانات و تجهیزات آموزشی)
- ۳- ارزیابی کیفیت عوامل فرایندی گروه (دوره های آموزشی مورد اجرا، فعالیتهای علمی تحقیقاتی گروه، فرایند تدریس- یادگیری، هیأت علمی)
- ۴- ارزیابی کیفیت عوامل برون دادی گروه (دانش آموختگان، پژوهش)
- ۵- ارزیابی وضعیت موجود گروه از نظر عوامل فوق و مقایسه آنها با وضعیت مطلوب

سؤالات ویژه تحقیق:

- ۱- اهداف گروه آموزشی تکنولوژی آموزشی دانشگاه تربیت معلم تهران کدامند؟
- ۲- کیفیت دروندادهای گروه آموزشی تکنولوژی آموزشی دانشگاه تربیت معلم تهران از چه وضعیتی برخوردار است؟
- ۳- کیفیت عوامل فرایندی گروه تکنولوژی آموزشی دانشگاه تربیت معلم تهران از چه وضعیتی برخوردار است؟
- ۴- کیفیت عوامل برون دادی گروه تکنولوژی آموزشی دانشگاه تربیت معلم تهران از چه وضعیتی برخوردار است؟
- ۵- وضعیت موجود گروه در مقایسه با وضعیت مطلوب چگونه است؟

ضرورت و اهمیت موضوع تحقیق

با توجه به پیشرفت های شگفت انگیز دانش بشری و تحولات جدید دنیای امروز که زندگی بشر را تحت تأثیر قرار داده است، نقش آموزش و نظام آموزش تخصصی یا دانشگاهی بیش از پیش مورد توجه قرار گرفته است. در واقع آموزش عالی با تولید برونادهای مؤثر و تولیدات علمی خود پایه های توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی جامعه را فراهم می کند.

در حال حاضر یکی از چالش های مهم در نظام آموزش عالی مسأله کیفیت است. می توان پذیرفت که همه افراد ذی نفع در نظام آموزش عالی کشور بر بهبود و ارتقای کیفیت کنونی آن در سطح و اجزای مختلف تأکید دارند (محمدی ۱۳۸۱).

مسئله قابل توجه اینست که آیا تولیدات یا برونادهای آموزش عالی از کیفیت مورد نظر برخوردار است یا نه؟ بطور قطع کافی نیست تنها فرض کنیم که آموزش عالی بصورت اثربخش عمل می کند و بسوی اهداف خویش گام برمی دارد، بلکه لازمه امر آن است که اطلاعات جامعی به دست آوریم تا بر پایه آن مشخص سازیم که آیا موسسات آموزش عالی از کیفیت مورد نظر برخوردار است یا نه. به عبارت دیگر کلیه عواملی که در بهبود کیفیت سیستم آموزشی دخیل هستند مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرند و اطلاعاتی نظیر نقاط قوت و ضعف سیستم، چگونگی برنامه های توسعه دانشگاهی، روش تعلیم و تربیت دانشجویان به عنوان اولین متقاضیان آموزش عالی، فرایند تربیت کارشناسان و متخصصان و تولیدات علمی و پیامدهای آن بدست آید.

هنگامی که صحبت از کیفیت دانشگاهی مطرح می شود، بحث ارزیابی گروههای آموزشی نیز به دنبال آن مطرح می شود. انجام ارزشیابی درونی برای هر مجموعه ای که درصدد پیشرفت و توسعه می باشد به عنوان یک اصل پذیرفته شده است.

رانتری^۱ (۱۹۹۷) معتقد است به وسیله راهبرد ارزیابی درونی می توان به چگونگی کیفیت یک نظام، نقاط قوت و ضعف آن پی برد و وضعیت عوامل تشکیل دهنده نظام و عملکرد آن را مورد قضاوت قرار داد.

پژوهش حاضر استفاده از الگوی ارزیابی درونی برای تشخیص نقاط قوت و ضعف گروه تکنولوژی آموزشی می باشد. با استفاده از این الگو که رایج ترین الگوی مورد استفاده در ارزشیابی گروههای آموزشی است دست اندر کاران گروه وضعیت موجود نظام (آموزش، پژوهش، عرضه خدمات تخصصی به جامعه) را به منظور تشخیص نقاط قوت و ضعف، فرصتها و تهدیدها نظام به تصویر می

کشند تا از این طریق اطلاعاتی برای برنامه ریزی های آتی داشته باشند و هم چنین مبنایی برای خود تنظیمی نظام و بهبود بخشیدن به کیفیت نظام می باشد. از سوی دیگر با استفاده از ارزشیابی درونی می توان مقاصد زیر را تحقق بخشید:

(۱) آشکار کردن جنبه های مختلف درونداد، فرایند و برونداد کیفیت نظام دانشگاهی؛ (۲) کمک به خود تنظیمی امور نظام دانشگاهی؛ (۳) بهبود بخشیدن به کیفیت نظام دانشگاهی؛ (۴) مشارکت دادن اعضای هیأت علمی در شفاف سازی امور دانشگاهی و قدرت سپاری به آنها؛ (۵) پاسخگو کردن نظام دانشگاهی نسبت به نیاز های جامعه و منابع اختصاصی.

روش تحقیق

در این پژوهش روش تحقیق براساس چگونگی گردآوری داده ها از نوع توصیفی است و از نظر اهداف تحقیق نیز جزء تحقیقات کاربردی می باشد. جامعه آماری مورد مطالعه عبارتند از: مدیر گروه، اعضای هیأت علمی، دانشجویان، مسئولین کتابخانه، دانش آموختگان و کارفرمایان دانش آموختگان. در تحقیق حاضر به دلیل محدود بودن جامعه های آماری مورد مطالعه به تمام شماری اعضای هیأت علمی، دانشجویان، مدیر گروه و مسئولین کتابخانه پرداخته شد و سپس از روش نمونه گیری در دسترس برای ارزیابی دانش آموختگان و کارفرمایان آنها استفاده شد. روش جمع آوری داده ها در این تحقیق پرسشنامه، مصاحبه و چک لیست می باشد و از روش های آمار توصیفی برای تجزیه و تحلیل اطلاعات استفاده شده است.

محدودیت های تحقیق:

در فرایند انجام تحقیق، محقق توانایی کنترل تمام شرایط ممکن را نخواهد داشت و در نتیجه بعضی از عوامل به طور ناخواسته بر نتیجه تحقیق تأثیر خواهد گذاشت که از آنها به عنوان محدودیت های خارج از اختیار محقق یاد می شود و در بعضی مواقع محقق برای انجام دقیق و درست تر تحقیق، خود محدودیت های در نظر می گیرد که از آنها به عنوان محدودیت های در اختیار محقق یاد می شود. ذکر محدودیت ها محقق را در دفاع از یافته هایش مجهزتر و از القای اطلاعات نادرست به جامعه بر حذر می دارد (نادری، سیف نراقی، ۱۳۸۵).

محدودیت های خارج از اختیار محقق:

- ۱- میزان دقت و صراحت پاسخگو در جواب دادن به پرسشنامه های ارزیابی درونی
- ۲- محدود بودن زمان برای انجام کار
- ۳- میزان برگشت پاسخنامه از طرف دانش آموختگان و دانشجویان
- ۴- همکاری نسبتاً کم اعضای هیأت علمی در پر کردن پرسشنامه ها

محدودیت های در اختیار محقق

- ۱- عواملی مانند برنامه درسی و پژوهش در این تحقیق کنار گذاشته شده است.
- ۲- در این تحقیق از روش مشاهده مستقیم و مصاحبه استفاده نخواهد شد.
- ۳- گروه تکنولوژی آموزشی دانشگاه تربیت معلم هم در بخش تهران دایر است و هم در بخش حصارک. ولی به دلیل اینکه بدنه اصلی گروه در حصارک می باشد این تحقیق نیز فقط در این بخش نمونه گیری شده و اجرا شده است.

تعریف واژه ها و اصطلاحات:

در بحثهای علمی و در مکالمات روزمره واژه ها و اصطلاحاتی مورد استفاده قرار می گیرد که معانی آنها واضح نیست و یا معانی گوناگونی از آنها برداشت می شود. بنابراین ضرورت دارد برای برداشت واحد از واژه های کلیدی مورد استفاده در فرایند تحقیق، در ابتدای تحقیق به تعریف مورد نظر از این واژه ها پرداخته شود. واژه ها و اصطلاحات مورد تعریف در این تحقیق عبارتند از:

ارزشیابی: ارزشیابی تعیین میزان موفقیت یک برنامه، یک درس، یک سلسله آزمایش، یک دارو... در رسیدن به هدف های اولیه آنها می باشند (کیامنش، ۱۳۸۳).

ارزشیابی آموزشی: ارزشیابی آموزشی عبارت است از فرایند تعیین، تهیه و فراهم آوردن اطلاعات توصیفی و قضاوتی درباره ارزش یا اهمیت هدفهای آموزشی برنامه ها، عملیات و نتایج به منظور هدایت تصمیم گیری و پاسخگویی و اطلاع رسانی (بازرگان، ۱۳۸۶) در این پژوهش ارزشیابی و ارزیابی مترادف است.

اعتبار سنجی: اعتبار سنجی را می توان فرایند کنترل و تضمین کیفیت در نظام آموزش عالی دانست که دارای یک سیکل ارزشیابی چرخشی بر مبنای استانداردهای مورد توافق است. در واقع